

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

488. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 20. A 21. MARCA 2013

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Skúmanie potrieb a metód aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky“ (prieskumné stanovisko)

(2013/C 161/01)

Spravodajca: **Richard ADAMS**

Európska komisia sa 13. novembra 2012 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

„Skúmanie potrieb a metód aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky“.

(prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 27. februára 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 488. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2013 (schôdza z 20. marca) prijal 183 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod a odporúčania

1.1 Európska komisia uvítala návrh Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (EHSV) **preskúmať nadviazanie dialógu občianskej spoločnosti o energetických otázkach**. Zásadný význam má, aby sa občania zapojili do rôznych zmien, ktorými bude musieť naša energetická sústava v nasledujúcich desaťročiach prejsť, pochopili a prijali ich. V tejto súvislosti je nevyhnutný dialóg s občianskou spoločnosťou a členská a voličská základňa EHSV má s ohľadom na európsku spoločnosť dobré postavenie na oslovenie občanov a aktérov v členských štátoch a na vytvorenie komplexného programu zahŕňajúceho participatívnu demokraciu a praktické opatrenia.

1.2 Na základe predbežných konzultácií s členskými štátmi, regionálnymi a obecnými orgánmi, organizáciami zastupujúcimi sociálnych partnerov, mimovládny organizáciami, zástupcami z energetiky a miestnych občianskych organizácií EHSV odporúča, aby sa napredovalo s návrhmi obsiahnutými v 7. časti tohto stanoviska.

1.3 Zhrnutie:

- EHSV zaujme vedúcu úlohu pri zavedení **európskeho dialógu o energetike** (EDE), ktorý bude predstavovať koordinované viacúrovňové rozhovory v členských štátoch a medzi členskými štátmi zamerané na činnosti.
- Pôjde o ambiciózný a profesionálny program, sponzorovaný a financovaný aktérmi energetickej politiky a prepojený s existujúcimi iniciatívami, ktorý si získa uznanie ako dôveryhodná „sociálna značka“ reagujúca na potreby a obavy verejnosti.
- EDE sa stane synonymom spoľahlivých informácií o energetike a poskytne „rokovací priestor“ na diskusiu o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície a stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy.

- Hlavným ukazovateľom úspechu programu bude jeho prijatie členskými štátmi, merateľný vplyv na tvorbu politiky týkajúcej sa všetkých foriem energie a uznanie úlohy pri stimulácii konvergencie na úrovni EÚ so silným prepojením na energetický a klimatický akčný rámec po roku 2020.
- EHSV preto odporúča poskytnúť silnú politickú a administratívnu podporu navrhovanému EDE a aby Európska komisia prispôbila svoj vnútorný prístup a kládla dôraz na dialóg a rozhovory.
- EHSV odporúča finančnú podporu fungovaniu EDE v nadchádzajúcom období financovania EÚ (roky 2014 – 2020).

2. Kontext

2.1 V záujme dosiahnutia cieľov zníženia emisií CO₂ do roku 2050 je nevyhnutná energetická účinnosť bez ohľadu na zvolenú konkrétnu kombináciu energetických zdrojov (tzv. energetický mix). Ak si chcú členské štáty udržať vo svojich energetických mixoch otvorené a pružné možnosti, nevyhnutné sú aj včasné investície do modernizovaného, zdokonaleného a dobre prepojeného vnútorného trhu. Tieto investície a prechod na väčšie využívanie elektrickej energie sú pomerne nespochybniteľnými prvkami energetickej politiky EÚ, aj keď zostáva nevyriešená problematika nákladov, financovania, rýchlosti implementácie a vplyvu. Otázky týkajúce sa kombinácie energetických dodávok a toho, ako sa dá dosiahnuť energetická účinnosť a potrebná úroveň investícií, sú medzitým v členských štátoch podrobované čoraz prísnejšej kontrole. Kým výsledkom vývoja európskeho prístupu pravdepodobne budú nižšie náklady a väčšia istota dodávok v porovnaní s rozptýlenými, jednostrannými štátnymi sústavami, veľká časť verejných diskusií sa naďalej sústreďuje na neustále zvyšovanie spotrebiteľských cien a rastúci vplyv infraštruktúry a výrobných metód. Vo výnimočných prípadoch môžu členské štáty organizovať celoštátne diskusie o aspektoch energetickej transformácie, ale takéto diskusie sa spravidla nezačnú samy od seba a je potrebné ich podnietiť.

2.2 Keďže európske verejné hodnoty týkajúce sa „energetickej budúcnosti“ sú v procese transformácie a príslušné politické opatrenia sa budú prevažne iniciovať na úrovni EÚ, **orgány EÚ sa musia zúčastňovať na vytváraní dôvery** medzi oficiálnymi a neoficiálnymi subjektmi občianskej spoločnosti z energetiky a politickými subjektmi, a to podporou aktívneho zapojenia občanov do štruktúrovaného dialógu. Doplnením tohto prvku sa uskutoční dôležitý krok, keďže sa umožní rozlišovať medzi tým, čo je technicky a ekonomicky možné, a tým, čo je uskutočniteľné a spoločensky prijateľné pre zainteresované strany. Zavedie to aj praktický príklad participatívnej demokracie v súvislosti s otázkou, ktorá sa týka každého.

2.3 V prieskumnom stanovisku k potrebám a metódam týkajúcim sa aktívneho zapojenia občanov do energetickej politiky sa uvádza, **ako by sa dal vytvoriť a rozvíjať takýto komplexný a inkluzívny dialóg** na rozhraní medzi európskou,

štátnou a miestnou úrovňou. Takýto dialóg by mal poukázať aj na praktické kroky, ktoré môžu občania podniknúť, a stimulovať inovačnú činnosť a reakciu dodávateľov a úradov.

3. Politický rámec

3.1 Rámec energetickej politiky EÚ je určený **na posilnenie a udržanie energetickej bezpečnosti, konkurencieschopnosti a udržateľnosti**. Cieľ znížiť do roku 2050 úroveň emisií skleníkových plynov najmenej o 80 % oproti roku 1990 zostáva pevným kvantitatívnym cieľom, ktorý však zatiaľ nie je právne záväzný. Iné hľadiská udržateľnosti, napríklad podiel obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe, však nie sú vyriešené ani na obdobie po roku 2020. Podobne platí, že pravdepodobne nemožno kvantifikovať to, čo predstavuje prijateľný stupeň energetickej závislosti, ani rozdiely v cenách energie medzi hlavnými svetovými konkurentmi. Politika EÚ musí nejakým spôsobom odstrániť tieto neistoty – nedávna minulosť vlastne svedčí o tom, že nestálosť cien energie vo svete a vplyv nepredvídateľných udalostí si vyžadujú energetickú politiku, ktorá je pružná a zároveň schopná reagovať na komplexné vonkajšie okolnosti.

3.2 Pri tvorbe politiky EÚ týkajúcej sa **energetickej transformácie často chýba skutočná akceptácia členskými štátmi** a občania nie sú do prípravy politiky zapojení z hľadiska vysvetľovania kompromisných riešení a preferencií. Prístup zameraný na tvorbu scenára vypracovaný v pláne postupu v energetike do roku 2050 je citlivým spôsobom riešenia neistých situácií. Využitie tejto metódy na prípravu podmienok na tvorbu politiky však naráža na tento nedostatok zodpovednosti členských štátov a pochybnosti občanov, ktorí sú vo všeobecnosti menej informovaní o väčšine energetických otázok alebo sa o ne menej zaujímajú, okrem ceny a v niektorých krajinách ešte bezpečnosti energetických dodávok. Politické dokumenty EÚ sú určené predovšetkým členským štátom, hlavným zainteresovaným inštitúciám a priemyselným subjektom a niekedy nezohľadňujú záujmy občanov. Časť procesu aktívneho zapájania občanov, ktorý je uvedený v tomto stanovisku, nevyhnutne zahŕňa vysvetľovanie komplexných energetických koncepcií. Hlavným motorom pomoci všetkým stranám, aby prehodnotili situáciu a prispôbili sa neistému svetu, bude úloha informovania, názorov a hodnôt občanov. K trom pilierom energetickej politiky – bezpečnosti dodávok, konkurencieschopnosti a udržateľnosti – by sa mal pripojiť štvrtý pilier, a to účasť.

3.3 Nebude to ľahké. Doterajšie zosúlaďovanie solidarity a spolupráce EÚ a práva členského štátu určiť si svoju energetickú stratégiu vyústilo **do nejasnej politiky a nejednoznačného informovania**, v neposlednom rade občanov, z čoho vyplývajú veľké nedorozumenia.

3.4 Jedným zo spôsobov, ako prekonať tieto rozdiely a zabezpečiť prehľadnosť, je **zapojiť občanov v štáte a potom stanoviť štátnu energetickú politiku v širších súvislostiach EÚ** (pripravované štátne iniciatívy, ako „Débat national sur la transition énergétique“ vo Francúzsku, „Energiewende“ v Nemecku a španielske fórum o kombinácii energetických zdrojov, by profitovali z lepšieho prepojenia s

európskym rozmerom). Vedúci predstavitelia členských štátov potrebujú demokratický mandát a voličskú základňu, ktorá je informovaná o tejto kľúčovej otázke a pripravená zdolať túto ťažkú cestu spoločne so svojimi politikmi. Ak sa neuskutoční otvorená a všeobecná verejná diskusia o budúcnosti celoeurópskej energetiky podporujúcej spoluprácu, bude naďalej platiť domnienka, že len národné postoje sú spoločensky prijateľné. Takéto predbežné štátne opatrenia už priviedli niektoré zainteresované strany k označeniu energetickej politiky EÚ za nejednotnú a nedôveryhodnú. Táto nedostatočná zrozumiteľnosť znižuje schopnosť zaviesť jednotnú energetickú politiku zameranú na nízke emisie CO₂, ktorou sa má riešiť tlak spôsobený zmenami podnebia, pričom nemáme dostatok času

3.5 Občania v celej Európe vyjadrili svoju nespokojnosť s fungovaním energetického trhu (hodnotiace správy o spotrebiteľských trhoch, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/docs/8th_edition_scoreboard_en.pdf). Ak sa táto nespokojnosť nebude riešiť, naruší sa ďalšie úsilie o spoločné opatrenia EÚ v súvislosti s energetickou transformáciou. **Občania musia byť účinnejšie zapojení do strategického usmerňovania hlavných politických rozhodnutí nad rámec svojej úlohy spotrebiteľov energie, pretože príprava energetickej transformácie presahuje dôležité trhové otázky.** V mnohých členských štátoch rastie podobná nespokojnosť v súvislosti s politickým procesom, teda „politikou“. Politika na úrovni EÚ, ktorá je veľmi dôležitá, sa buď neuskutočňuje, alebo nie je prínosná a rozmer EÚ sa často prenáša do nekoordinovaných diskusií o štátnej energetickej politike. Táto situácia si v záujme zmeny spoločnej zodpovednosti za našu spoločnú energetickú budúcnosť bude vyžadovať spoločný postup občanov, kľúčových aktérov a politických rozhodovateľov.

3.6 Hoci prebieha množstvo miestnych, regionálnych a národných iniciatív a občania sú zapojení do rôznych aspektov plánovania v energetike, existuje skutočná praktická potreba usmerniť a zamerať pozornosť na existujúce zapojenie občanov, odborné poznatky a schopnosti. V súčasnosti nejestvuje primeraný rámec dialógu občanov, subjektov a organizácií občianskej spoločnosti o tom, ako získavať, prenášať a využívať energiu. Takýto dialóg, ktorý môže informovať politiku EÚ a spätne premietnuť európsky rozmer do vnútroštátnych diskusií, je naliehavo potrebný. **Ďalekosiahly, ambiciózný, koordinovaný program aktívneho zapojenia občanov** by mal stimulovať informovanú diskusiu, zvýšiť úroveň diskusií a porozumenia a tvorcom politiky (ktorí by zasa mali počúvať a odpovedať) zabezpečiť väčšiu dôveru v napredovanie. Pri navrhovaní požadovaných podmienok a potrebných opatrení takehoto programu sa v prieskumnom stanovisku vychádza z prípravnej výskumnej štúdie, ktorú vypracoval EHSV a ktorá bola uverejnená v decembri 2012 pod názvom Scenáre budúceho energetického mixu v členských štátoch: procesy zapojenia občanov v EÚ a iných krajinách. Štúdia je dostupná na stránke <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-energy-futures-civil-society-publications>.

4. Rozširovanie a nadväzovanie na existujúce mechanizmy účasti

4.1 Od roku 1997 bolo vytvorených niekoľko fór o energetike s cieľom diskutovať o technických, regulačných, spotrebi-

teľských a politických otázkach: tri regulačné fóra (fórum o elektrickej energii vo Florencii, fórum o plyne v Madride, občianske energetické fórum v Londýne), ako aj fórum o fosílnych palivách v Berlíne, fórum o energetickej udržateľnosti v Bukurešti a Európske fórum pre jadrovú energiu. Hoci sú všetky tieto fóra určené na zlepšenie fungovania vnútorného energetického trhu, žiadne nemá širokú pôsobnosť zodpovedajúcu dialógu o energetike navrhnutého v tomto stanovisku. Ako to naznačuje názov, Občianske energetické fórum sa snaží o zabezpečenie konkurencieschopných, energeticky účinných a spravodlivých maloobchodných trhov pre spotrebiteľov, a tým poskytuje platformu na posilnenie postavenia spotrebiteľov a záujmov spotrebiteľov v regulačných záležitostiach. Všetky tieto fóra zohrávajú určitú úlohu v dialógu o energetike a bola by veľmi vítaná ich väčšia integrácia prostredníctvom špecifickej koordinačnej platformy alebo špecifického koordinačného orgánu. Takýto orgán by zároveň mohol zastupovať energetické záujmy Európskej komisie v štruktúre ambiciózneho európskeho dialógu o energetike, o ktorom sa hovorí ďalej v texte.

4.2 Zároveň sú možnosti zaangažovať aj susedné krajiny mimo EÚ, hlavne tie, ktoré sú už účastníkmi energetického spoločenstva, čo by podporilo prístup navrhovaný v oznámení nazvanom „Energetická politika EÚ: budovanie vzťahov s partnermi za hranicami EÚ, COM(2011) 539.

4.3 EHSV ako poradný orgán inštitúcií EÚ, ktorého hlavným poslaním je viac zapojiť organizácie občianskej spoločnosti do európskych iniciatív, **má dobrú pozíciu, aby pomohol formovať a plánovať príspevok občianskej spoločnosti k tvorbe politik.** Výbor predložil stanoviská k všetkým hlavným právnym predpisom EÚ o energetike a k práci na rozvoji politiky a pre občiansku spoločnosť zorganizoval rozsiahly program konferencií o otázkach energetiky, do ktorých prostredníctvom priamych návštev v členských štátoch zapojil všetky úrovne subjektov z energetiky. Základné stanovisko výboru k potrebe **európskeho energetického spoločenstva a mimoriadnej dôležitosti základného spoločenského dialógu** bolo uvedené v spoločnom vyhlásení s Notre Europe – Jacques Delors Institute z januára 2012 (<http://www.eesc.europa.eu/eec>).

4.4 Základným prvkom budovania produktívneho dialógu bude dôvera. Dôvera v zainteresované strany a medzi nimi sa nedá predpokladať – skôr naopak. Preto jedným z cieľov dialógu je **vytvárať dôveru medzi účastníkmi.** Ak má Európsky hospodársky a sociálny výbor zastávať v tomto procese formujúcu úlohu pri dosahovaní tohto cieľa, musí byť otvorený a dôveryhodný a musí mať vyvážené postavenie.

4.5 **Postoje k energetike v členských štátoch sa zakladajú na spoločenských hodnotách.** Na úrovni občanov budú zahŕňať bezpečnosť, energetickú chudobu a prístup zraniteľných skupín k cenovo dostupným dodávkam. Na štátnej

úrovni jestvujú obavy z energetickej závislosti a vystavenia vonkajším vplyvom. Diskusia preto musí zahŕňať silný etický aj hospodársky rozmer, ako sa uznalo v stanovisku Európskej skupiny pre etické aspekty energetického mixu v Európe prijatom v januári 2013. Toto by sa malo v diskusii uznať za dôležitý nástroj. Vyzýva na použitie etického rámca pri všetkých zdrojoch energie a rozhodovaní o kombinácii energetických zdrojov a naliehavo žiada zapojenie občianskej spoločnosti prostredníctvom demokratickej účasti a transparentnosti. Pri uplatňovaní týchto koncepcií na úrovni členských štátov bude potrebná ďalšia práca a jednou z úloh EHSV bude nájsť citlivé miesta štátov a navrhnuť cestu ku konvergencii a spolupráci.

4.6 Neoddeliteľným prvkom v globálnom, spoločensky prijateľnom a etickom energetickom prístupe, ktorý by politika EÚ mala podporovať, je napríklad koncepcia neznevýhodňovania tých častí sveta, ktoré sa nevedia brániť a sú zraniteľné v konkurenčnom boji o energetické zdroje.

4.7 Účinné zapojenie funguje najlepšie, ak sú **neformálne siete občianskej spoločnosti, ktoré nie sú určené predpismi, poverené vzájomne komunikovať s formálnejšími sieťami určenými podľa predpisov**. Inovácie vedúce k zapojeniu môžu byť účinným prostriedkom na dohodnutie a/alebo uskutočnenie strategických cieľov na štátnej, regionálnej, mestskej a miestnej úrovni s nižšími nákladmi pre verejné financie a s menšou byrokraciou než tradičné procesy. V súčasnosti je však málo mechanizmov na integráciu metropolitných a národných snáh a snáh za celú EÚ o „energetickú budúcnosť“. Avšak iniciatívy, akou je aj Dohovor primátorov a starostov, ktorý sa zasaďuje o vyššiu energetickú účinnosť a väčšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie, naznačujú, čo je možné. Zatiaľ nie je vytvorené prepojenie tohto zapojenia do politických a rozhodovacích štruktúr členských štátov.

5. Dosiahnutie aktívneho zapojenia občanov: európsky dialóg o energetike

5.1 Pracovný názov uvedeného procesu je „**európsky dialóg o energetike**“ (EDE), hoci na zdôraznenie potreby konkrétnych krokov, ktoré sa musia podniknúť, je možné uvažovať aj o alternatívnom názve „európske opatreniach v energetike“. Európsky dialóg o energetike by nezdvajoval existujúce orgány, ale skôr **by vychádzal zo súčasných iniciatív a doplnil by ich zapojením subjektov z energetiky aj občanov**. Dôležitým cieľom bude zlepšiť tvorbu politiky organizovaním vzájomnej pôsobenia, poskytovaním primeraných informácií, podporou zodpovednosti, legitimitnosti a podporou štátnych a európskych politických rozhodnutí. Všetky energetické otázky by v zásade spadali do jeho rozsahu vrátane infraštruktúry, energetických zdrojov, trhov, spotrebiteľských otázok, technológií, politických a environmentálnych otázok atď.

5.2 V EDE sa musia riešiť **potreby a obavy zainteresovaných strán určených predpismi aj tých, ktoré predpisy**

neurčujú, zoskupení, ktoré sú zapojené do energetického dodávateľského reťazca, ako aj investorov, zákazníkov, regulačných orgánov a zákonodarcov. V súvislosti s prioritami vymedzenými na úrovni štátov, EÚ a celosvetovo musí EDE považovať za kategóriu zainteresovaných strán aj zástupcov medzigeneračných otázok, najmä tých, ktoré sa týkajú využívania a čerpania zdrojov, kontroly znečistenia a zmeny klímy.

5.3 Treba poznamenať, že EDE by nebol súčasťou ani operačnej, ani technickej realizácie, ale **jeho úlohou by bolo poskytnúť „rokovací priestor“** na diskusie o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície, stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy. Mal by sa však spájať s veľmi konkrétnymi činnosťami, do ktorých sa ľudia môžu zapojiť, ako je sofistikované meranie spotreby a energetickej účinnosti. Teória, vzdelanie a praktické opatrenia musia byť prepojené.

6. Uplatňovanie európskeho dialógu o energetike

6.1 Cieľmi by spočiatku bolo:

- určiť a uprednostňovať činnosti, ktoré budú informovať a posilňovať občiansku spoločnosť v energetických otázkach,
- určiť zainteresované strany, vrátane priemyselných a individuálnych spotrebiteľov energie, energetických podnikov, zamestnancov, odborových zväzov a iných záujmových skupín podľa typu ich záujmov, úrovne vedomostí a kapacity zdrojov,
- vytvoriť rámec kľúčových otázok tak, aby každodenné poznatky a skúsenosti a odborné znalosti mohli vzájomne pôsobiť a prispievať,
- vytvoriť pružný diskusný formát, ktorý sa prispôbi vo všetkých členských štátoch a ktorý priblíži občanov k rozhodovaciemu procesu.

6.2 **Mechanizmy rozšírených konzultácií a účasti** sú dôležité pre úspešnú energetickú transformáciu. Aj informovaný, štruktúrovaný, inkluzívny a zodpovedný dialóg na úrovni EÚ je potrebný na zabezpečenie toho, aby tvorba a vykonávanie politiky boli strategické, jednotné a inkluzívne, a preto uznané za dôveryhodné a efektívne.

6.3 Zapojenie občanov musí napokon pomôcť položiť základy znalostného, participatívneho a účinného prechodu na energetickú sústavu s nízkymi emisiami CO₂ do roku 2050. Má potenciál **pridať na legitimitnosti opatreniam EÚ v energetických otázkach a umožniť občanom vyjadriť svoje názory a preferencie na štátnej úrovni a v celej EÚ**.

6.4 Každý vymedzenej skupine zainteresovaných strán by sa mala na základe reciprocity položiť otázka,

— čo každá z nich požaduje od zapojenia do dialógu,

— čo sa od nich požaduje ako príspevok do dialógu.

6.5 Ak má byť dialóg dlhodobý úspešný, **musí byť snaha o porozumenie záujmom, poznatkom a hodnotám členských štátov a celoeurópskej občianskej spoločnosti a snaha reagovať na ne**. Táto reakcia bude pravdepodobne vyžadovať od samotných zainteresovaných strán rozvoj:

— stratégií, ktoré podľa potreby poskytnú, čo zainteresované strany požadujú na dohodnutej úrovni prípadného prispôsobenia a kompromisu;

— procesu, ktorý má zabezpečiť tieto stratégie;

— schopnosti podporiť tento proces.

6.6 Na to, aby dialóg splnil svoje, úlohy, treba položiť viaceré základných otázok:

— stratégie: Aké stratégie sa musia zaviesť, aby sa uľahčilo zapojenie zainteresovaných strán z energetiky a občianskej spoločnosti?

— procesy: Aké nevyhnutné procesy treba vytvoriť alebo znovu navrhnuť na vykonanie týchto stratégií?

— schopnosti: Aké schopnosti sú potrebné v dialógu, aby tieto procesy fungovali a ďalej sa rozvíjali?

— príspevok subjektov z energetiky a občianskej spoločnosti: Aký príspevok by mal dialóg očakávať od zainteresovaných strán a občanov na rozvoj, udržanie a podporu týchto schopností?

7. Praktické kroky a odporúčania

7.1 Navrhne sa, aby sa do roku 2016 subjekty z energetiky, občania a organizácie občianskej spoločnosti zapojili do európskeho dialógu o energetike vo forme koordinovaných viacúrovňových rozhovorov vo všetkých členských štátoch. Navrhovaný proces zapájania energetických subjektov a verejnosti musí byť ambiciózný, s dobrými zdrojmi a účinný, pričom musí zodpovedať záberu, rozsahu a naliehavosti problematiky. Zároveň by sa mal použiť taktický prístup opísaný v 6. časti. Musí **budovať dôveru medzi účastníkmi a dobré meno otvoreného dialógu** a hľadať postupné riešenie alebo prijatie mnohých stanovísk, ktoré budú vyjadrené. Mal by byť:

— pre celú EÚ v zmysle konvergenencie a integrácie na úrovni EÚ,

— národný, lebo sa bude uskutočňovať v krajinách s rôznou kultúrou a energetickou budúcnosťou,

— viacúrovňový v rámci krajiny, spájajúci štátnu, regionálnu, metropolitnú a miestnu úroveň a uznávajúci nevyhnutnú úlohu občanov a vplyv spotrebiteľov na politiku,

— akčne zameraný, pričom všetci účastníci sa musia seba i ostatných pýtať: „Aké kroky môžeme urobiť, aby sme zabezpečili lepšiu energetickú budúcnosť?“

7.2 EDE nie je náhradou za diskusiu, ktorá sa musí uskutočniť v inštitúciách reprezentatívnej demokracie, ale posilnením tejto diskusie, pričom **spája každodenné poznatky, skúsenosti a chápanie s technickými a odbornými informáciami**. Participatívna demokracia tu funguje ako nevyhnutný doplnok reprezentatívnej demokracie.

7.3 EHSV by mohol vypracovať trojročný program, ktorý by reagoval na národné iniciatívy a spájal sa s nimi a napokon by viedol k nezávislému EDE. Tento proces bude zahŕňať:

— budovanie výskumu a rozšírenie existujúceho výskumu na aktívne zapojenie občanov a základné komplexné energetické otázky, ktoré treba vysvetliť občanom,

— vytvorenie spojenectiev so všetkými zainteresovanými stranami (členské štáty a rotujúce predsedníctva Rady EÚ, organizácie občianskej spoločnosti, priemysel, odborové zväzy, nadácie, akademické inštitúcie atď.) na vytvorenie stabilnej zdrojovej základne, ktorá bude svojím rozsahom zodpovedať ambíciám programu,

— hlavné úvodné podujatie, ktoré uvedie aktívne pilotné/ukážkové programy až v piatich členských štátoch, ktoré budú vykonávať národné dialógy, pričom každý začne národným podujatím v roku 2014,

— vytvorenie prepojenia medzi EDE a existujúcimi fórami tam, kde je to možné a vhodné, vrátane prepojenia s Energetickým spoločenstvom (juhovýchodná Európa) a Východným partnerstvom,

— prezentáciu a diskusiu o EDE ako súčasť Energetického fóra občanov v novembri 2013 a na iných vhodných energetických fórach a podujatiach,

— dohľad nad vývojom dialógu stárou študijnou skupinou EHSV s názvom „Príprava európskeho energetického spoločenstva“ a vytvorenie reprezentatívnej riadiacej skupiny.

7.4 Pri zostavovaní verejného dialógu sa osvedčili nástroje na podporu rozhodovania, najmä pri skúmaní otázok „čo, ak“ a výsledných kompromisných možností, rizík a výsledkov. Medzi niektoré osobitné nástroje patria: vytváranie a modelovanie scenárov, participatívna analýza založená na viacerých kritériách, techniky virtuálnej reality [vrátane 3D vizualizácie a mapovania geografickými informačnými systémami (GIS)], analýza životného cyklu a kvantitatívne environmentálne hodnotenie. Spomedzi týchto nástrojov sa vytváranie scenárov potvrdilo ako najdostupnejší a najinteraktívnejší prostriedok, ktorý **umožní ľuďom pochopiť rozsah problému, preskúmať a otestovať vlastné prioritné riešenia** a preniesť ich do praxe. V pláne postupu v energetike do roku 2050 sa použilo vytvorenie scenára ako spôsob lepšieho informovania a zapojenia ľudí do politických možností.

7.5 Presunutie diskusie o energetike z okraja do centra záujmu, aby sa o nej diskutovalo v kaviarňach, baroch, kuchyniach a triedach, si bude vyžadovať viac než techniky sofistikovaného zapojenia. Svoju úlohu zohrajú aj veľké výstavy a podujatia, zapojenie vedeckej obce a záujem médií v jednotlivých štátoch. Bude si to vyžadovať profesionálne plánovanie a vytvorenie dialógu ako európskej „sociálnej značky“, ktorá si získa uznanie a dôveru.

7.6 Dialóg o energetickej budúcnosti si bude vyžadovať jasné, transparentné a zodpovedné procesy riadenia. Organizačnému orgánu, o ktorom sa predpokladá, že bude nezávislý od všetkých existujúcich zainteresovaných strán, inštitúcií alebo záujmových skupín, musia dôverovať všetci účastníci, musí sa považovať za spoľahlivý a autoritatívny a musí vychádzať z dohodnutého súboru spoločenských a etických zásad, ktoré zohľadňujú spoločné hodnoty.

7.7 EHSV má formujúcu úlohu. Pripraví cestu, ktorou sa EDE presunie z teórie do reality. Počnúc touto súčasnou etapou úvodného plánovania a dialógu zainteresovaných strán a potom ako súčasť skupiny zapojenej do kľúčových počiatkových úloh bude EHSV ďalej poskytovať podporu, kým EDE sa bude vyvíjať vlastnou cestou a pôsobiť ako katalyzátor pri mobilizovaní dôležitých zdrojov, ktorých využívanie sa bude rozvíjať.

7.8 Medzi dôležité úlohy, ktoré bude EDE plniť, patrí:

- vytvorenie spoločného rámca dialógov o energetike,
- vytvorenie všeobecnej európskej „sociálnej značky“ dialógu a sprevádzanie mechanizmov povoľovania a riadenia,
- vytvorenie dohodnutej „knižnice“ o praktických energetických otázkach založenej na poznatkoch,
- usporiadanie fóra na otvorenú diskusiu o energetickej politike medzi členskými štátmi a na úrovni EÚ,
- poskytnutie finančných prostriedkov alebo nevyhnutnej podpory národným a regionálnym iniciatívam,

- vykonávanie alebo zadávanie výskumu s cieľom odstrániť medzery v poznatkoch,
- zostavenie usmernení k existujúcim alebo budúcim energetickým otázkam, ktoré zohľadňujú sociálne, environmentálne, etické a hospodárske problémy,
- spolupráca so štátnymi a regionálnymi organizáciami,
- podpora siete organizácií v každom členskom štáte.

7.9 EDE sa môže považovať aj za praktické rozsiahle cvičenie v participatívnej demokracii, ktoré je skutočne prepojené s reprezentatívnou demokraciou v súvislosti s témou dôležitou pre každého. Organizačnou zásadou bude subsidiarita vykonávaná prostredníctvom franšízovej alebo licenčnej siete, t. j. EDE bude vychádzať z toho, čo existuje, a bude to zlepšovať. EDE vo fáze svojho zavádzania vytvorí prostredníctvom inkluzívneho zapojenia občanov a zainteresovaných strán dohodnuté dialógové procesy otvorené uplatneniu na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Takto môžu zohrať dôležitú úlohu zdroje, vedomosti a skúsenosti rôznorodých organizácií, ktoré sú už aktívne v energetických otázkach. Patrí by sem napríklad: obecné a regulačné orgány, energetické spoločnosti, podniky všeobecne, odborové zväzy, mimovládne a spotrebiteľské organizácie a inštitúcie EÚ (Európska komisia, Európsky parlament, Výbor regiónov). Cieľom by bolo poskytnúť „rokovací priestor“ na diskusiu o otázkach súvisiacich s realizáciou vzhľadom na spoločenský dosah a spoločenskú akceptáciu, investície a stratégiu využívania zdrojov a iné politické úvahy. Zahŕňal by dôslednú prezentáciu objektívnych informácií a bol by miestom, kde by sa na základe týchto informácií a vlastných skúseností občanov mohlo preskúmať, aká miera zhody je možná v „ohraničených“ energetických otázkach.

7.10 Pre tento dialóg je veľmi dôležitý súbor spoločných zásad. Výzvou je pretvoriť niekoľko univerzálnych záväzkov, ktorými sa uznáva a potvrdzuje hodnota našej príslušnosti k ľudstvu, do niečoho, čo môže slúžiť ako základ politiky a činnosti v energetike. Takéto záväzky sú obsiahnuté už v Zmluve o Európskej únii, ktorou sa potvrdzuje úzky vzťah členských štátov k základným ľudským a sociálnym právam. Táto solidarita medzi národmi, ktorá je základnou zásadou EÚ, je tou zásadou, ktorá je z etického hľadiska uplatniteľná celosvetovo, a celosvetový význam musí mať aj energetická politika EÚ.

7.11 Štyri etické zásady, t. j. dostupnosť energie, udržateľnosť, bezpečnosť a istota dodávok, navrhované Európskou skupinou pre etické aspekty v jej správe o etike v energetike (http://ec.europa.eu/bepa/european-group-ethics/publications/opinions/index_en.htm) sa jednoznačne prelínajú s tromi piliermi energetickej politiky EÚ a bude potrebné ich podrobnejšie preskúmať. V správe tejto skupiny sa okrem iného zdôrazňuje, že účasť je ústredným prvkom sociálnej a politickej spravodlivosti, a potvrdzuje sa prístup uvedený v pláne postupu v energetike do roku 2050, že rozhodujúce je zapojenie verejnosti (bod 3.4).

7.12 Vyvinutie zásadového prístupu k účasti verejnosti bude nevyhnutným predpokladom začatia dialógu o energetike a považuje sa za jednu z úloh, pri ktorých môže EHSV organizačne pomôcť. Ako príspevok k riešeniu tejto úlohy si môžeme položiť nasledujúcich päť otázok.

- Ako zabezpečíme, aby si každý jednotlivec aj priemyselný subjekt mohol dovoliť obstarávať energiu, ktorú potrebuje?
- Zohľadňujú sa pri získavaní a využívaní energie potreby budúcich generácií a vplyv na ne?
- Urobili sme hodnotenie a bilanciu všetkých krátkodobých a strednodobých rizík súvisiacich so získavaním a využívaním energie?

— Sme si istí, že naše zásobovanie energiou je vzhľadom na jeho základné poslanie dostatočne stabilné a bezpečné?

— Ako **môžeme** riešiť tieto otázky?

7.13 Aby energetické trhy mali nielen krátkodobý výhľad, je potrebná väčšia istota a viac účinnej spolupráce. Ak budeme pokračovať tak ako doteraz, nedosiahneme dostatočné zmeny takým tempom a v takom rozsahu, ako sa to vyžaduje na splnenie politických cieľov, a bude potrebné, aby občania, energetické odvetvie a vládni aktéri zohrávali svoju úlohu pri prechode na hospodárstvo s nízkymi emisiami oxidu uhličitého. EDE pritom poskytne prostriedky na vybudovanie odvahy a dôvery zapojením občanov v každom štáte a následne stanovením štátnej energetickej politiky so širšou perspektívou EÚ.

V Bruseli 20. marca 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Staffan NILSSON
